

נושא העבודה
אימוץ ילדים

**העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער שוחר
משפט עברי**

הקדמה אישית:

הנושא בו בחרתי לעסוק הינו נושא האימוץ. בנושא זה בחרתי לעסוק בצד העברי, בחרתי לעסוק בנושא זה כיוון שזהו נושא שמאוד קרוב אליי בו זכיתי למשפחה חמה ומדהימה אחרי מעבר במספר בתי אומנה לבית חם ואוהב על ידי משפחה מדהימה שאימצה אותי, ועכשיו אני מבינה שבעקבות תהליך האימוץ יש הדואגים לילדים לא משפחות תוך מתן מקום חם ואוהב, וסוף סוף נתנה לי ההדמנות לחקור על התהליך לעומק, להבין אותו ולהרחיב את הידע שלי בנושא.

לאחר שחקרתי נושא זה אני מבינה שזהו נושא מסובך ובעל תהליכים רבים, בו המשפחות הנבחרות הינן איכותיות ובעלות כוונות ראויות, כיוון שהתהליך לוקח זמן המשפחות בעלות טוב הלב נותנות מעצמם מעל ומעבר בשביל לדאוג לילדים שאין להם.

למדתי המון על התהליך ונהנתי ממהלך המחקר לכן שמחתי לחקור על תהליך זה, לקבל תשובות לשאלות שהיו קיימות לי כל החיים, ולהבין את הדאגה של מערכת האימוץ יתר הסביבה.

תוכן עניינים

פרק ראשון

מבוא

פרק שני

המשפט העברי

קבלת אפוטרופסות

ירושה לילד המאומץ

אימוץ על ידי זוגות חד מיניים

פרק שלישי

המשפט הישראלי

קבלת אפוטרופסות

ירושה לילד המאומץ

אימוץ על ידי זוגות חד מיניים

פרק רביעי

השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי

פרק חמישי

סיכום

ביבליוגרפיה

המשפט העברי:

אימוץ בתורה:

רבות מן המצוות הכתובות במשפט העברי מטרתן לגרום לחסד ולתיקון עולם. המשפט העברי רואה במעשה גידול ילד שאינו במסגרתו המשפחתית הביולוגית מכל סיבה שהיא כמעשה חסד המשתווה במעלתה להצלת נפשו של הילד. המקרה הראשון לגידול ילד שאינו הבן הביולוגי במקרא הוא גידול משה על ידי בת פרעה¹ – ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ונערותיה הולכות על יד היאור וטרא את התיבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותיקחה. ותפתח וטראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה... ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהיה לה לבן ותקרא שמו משה כי מן המים משתיהו...¹ על מעשה זה, דנה הגמרא: רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי, כל דבריך אחד הם ואנו יודעים לדורשן". ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד".² אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בעבודה זרה דכתיב: "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור".³ ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה. ילדה והא רבוי רביתה. לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו, גדור שגדר פרצותיהן של ישראל, חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמיים, סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה, יקותיאל שקיוו ישראל לאל בימיו, זנוח שהזניח עוונותיהן של ישראל. אבי אבי אבי, אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות.⁴

התלמוד דן בפסוק מתוך דברי הימים בו נאמר כי בתיה בת פרעה ילדה את משה רבנו אשר נקרא כאן בשישה שמות אחרים. הגמרא מקשה על הפסוק שהרי בתיה בת פרעה לא ילדה את משה, אלא גידלה אותו. הגמרא מתרצת את הקושיה בכך שעל אף שבת פרעה לא ילדה את משה, גידולו נחשב לה כאילו ילדה אותו. מתירוף זה לומדת הגמרא כי כל המגדל יתום ויתומה בביתו, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ניתן להרחיב את האמירה הזו גם על גידולם של ילדים שאינם יתומים, שכן משה שממנו נלמדת האמירה, לא היה יתום אלא הוריו לא יכלו לגדל אותו מפני גזירת פרעה. על כן, הביטוי יתום ויתומה מתייחס לכל מקרה בו אין ההורים הטבעיים מגדלים את ילדם.

¹ שמות ב, ה-ו.

² דברי הימים א, ד, י"ט.

³ שמות ב, ה.

⁴ בבלי, מגילה י"ג, ע"א.

קבלת אפוטרופסות:

האפוטרופסות על הקטינים הינה מוסד קבוע ועתיק במשפט העברי.

ישנן שלוש צורות משפטיות למינוי אפוטרופוס:

א. על ידי יצירת יחסי אפוטרופסות למעשה. כאשר דה פקטו יתומים נמצאים

אצלו ובטיפולו.⁵

ב. על ידי מינוי אפוטרופוס מצד האב הטבעי כדי לשמור על זכויות הקטינים

לאחר מותו.⁶

ג. על ידי מינוי אפוטרופוס מטעם בית הדין מכוח סמכותו כאביהם של יתומים.⁷

מבחינה משפטית ניתן למנות אדם זר כאפוטרופוס על קטין, לכן אין ספק שניתן למנות כאפוטרופוס של מאומץ את מאמצו. על ידי פעולה קונסטיטוטיובית של בית הדין מותנות לאפוטרופוס הסמכויות והחובות לקבל את הילד לביתו, להחזיק בו, לגדל את הילד, לטפל בו, לחנכו ולדאוג לכל צרכיו.⁸

⁵ גיטין נ"ב-א, שולחן ערוך הרש"מ ר"צ-כ"ד, פד"ר (ב) 172-173.

⁶ גיטין ל"ז-א', רמב"ם- משנה תורה הלכות נחלות פרק י' הלכה ה', שולחן ערוך חוש"מ ר"י-צ"א, שערי עוזיאל חלק א' קמ"ד-קמ"ו.

⁷ שו"ת הרא"ש כלל פ"ה, ושולחן ערוך ר"צ-א'.

⁸ שולחן ערוך- אה"ע-פ"ב. פתחי תשובה (שם) ו'ז', שו"ת הרדב"ז (א')- אבן העזר-קכ"ג; שערי עוזיאל (א) פרק ד' סעיף ג'.

ירושה לילד המאומץ :

בעניין הירושה בילד מאומץ לכאורה אין לה מקום בכלל, כי הרי ידוע לנו שזכות הירושה מיוסדת אך ורק על היחס המשפחתי הטבעי של היורש והמוריש. הדבר מוכח על פי כמה מקומות- ע"פ הכתוב בשו"ת משנה⁹ - פשוט וברור שאין המאמץ יורש את אביו בהיעדר כל קשר משפחתי אמיתי ביניהם, ולכן גם אם התחייב המאמץ לפרנס את ילדו המאומץ,

אין מקנה לו זכות וחלק בירושה (דעה 1). וגם מפסקי הגרבי"צ עוזיאל: מאוצים אינם יורשים את מאמציהם בין שאר היורשים, אלא אם כן פירשו מאמציהם לתת להם חלק בעיזבונם במתנת בריא או במתנת שכיב ברע בדרך המועיל על פי דין.

בשו"ת משנה הלכות הנ"ל שכתב- אף שחוקי הממשלה רואים בבן מאומץ כבן טבעי, ולכאורה אפשר היה לומר שמצד דינא דמלכותא דינא יירש את אביו. ברמב"ן¹⁰ כתוב- "ושם בת אשר סרח". שכתב סרח לא הייתה ביתו של אשר אלא שגדלה

אצלו, וחשב לה הכתוב כנוחלת נחלת שלו, ועל כן אף המאומץ יורש את אביו המאמץ (דעה 2). אלא שהמעייין בגוף דברי הרמב"ן יראה שפנים חדשות באו לכאן, ולא אמרן הרמב"ן מעולם, וזו לשון הרמב"ן שם: ואילו הייתה בת אשר עצמו לא הייתה יורדת, כי בנים זכרים היו לו, אבל היא בת אשתו מאיש אחר, אשר לא היה לו בן והייתה נחלה לביתו. ומבואר כאן שסרח כלל לא ירשה את אשר, כיוון שאפילו אם הייתה ביתו הטבעית לא הייתה יורשת אותו כי הרי היו לו בנים זכרים, אלא שסרח הייתה בת אשתו של אשר, שאישה זו נישאה קודם לאדם אחר בתחילה ומשמת ירשה אותו בתו סרח כיוון שלו היו לו בנים.

מכאן מובן שבוודאי אין המאומץ יורש את אביו מאמצו.

⁹ הלכות סי' ר"ז.

¹⁰ רבי משה בן נחמן- היה מגדולי ישראל בימי הביניים, הוא נולד ופעל בספרד הנוצרית, וכמו יהודים אחרים בני זמנו היה הרמב"ן איש משכיל מאוד. היה רופא ופילוסוף, מנהיג דתי ויועץ למלך, פרשן התורה ומראשוני החכמים שעסקו בקבלה. ברמב"ן- במדבר כ"ו, מ"ו.

זוגות חד מיניים:

יחסי מין בין שני גברים:

התורה אוסרת על קיום יחסי מין של שני גברים "וְאֵת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא"¹¹

לאחר מכן בפסוקים נאמר העונש עליו "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְמֵיהֶם בָּם"¹². העונש לעובר על איסור זה במזיד, בפני שני עדים ולאחר שהתרו בו, הוא מיתת בית דין בסקילה. חז"ל הוסיפו סייגים לאיסור זה, ואסרו על גבר להעמיד עצמו במצב שעלול להביאו לעבור עבירה. לדוגמה: אסרו חז"ל על שני רווקים לישון תחת שמיכה אחת.

יחסי מין בין שתי נשים:

יחסי מין בין שתי נשים אינם מוזכרים כלל בתורה, וייתכן שזה נובע מהעובדה שיחסי מין לסביים אינם אסורים על פי דין תורה. בתלמוד הבבלי יחסי מין אלו מכונים "נשים המסוללות זו בזו", והם מוגדרים על ידי רב הונא כ"זנות", ועל ידי רבא כ"פריצותא בעלמא" (סתם פריצות), אך למרות זאת גם שם לא נאסרים במפורש. בעקבות הספרא פסקו הרמב"ם והשולחן ערוך שמעשה "נשים המסוללות זו בזו" הוא איסור שנכלל בפסוק "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו", דהיינו שהמצרים היו עושים שאיש נושא איש ואישה נושאת אישה ואישה נישאת לשני אנשים, ונחלקו הפוסקים ביחס לתוקפו של האיסור: יש הסבורים שהאיסור הוא מהתורה והוא לאו שבכללות, יש הסבורים שהאיסור לך הוא מדרבנן.

נישואים חד מיניים:

ההלכה אוסרת ומתייחסת לנישואים חד-מיניים במספר מקומות. על פי הספרא המקור לאיסור בתורה הוא בפסוק "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו"¹³, דהיינו שהמצרים היו עושים שאיש נושא איש ואישה נושאת אישה. במסכת חולין מובא שאף בני נח נצטוו על כך "שאין כותבין כתובה לזכרים". יחס שלילי נוסף לנישואים חד-מיניים מובא בויקרא רבה (כג ט): "רב הונא בשם רבי יוסי אמר: דור המבול לא נמחו מן העולם אלא על ידי שכתבו גומסיות (שטרות נישואין) לזכר ולנקבה", דהיינו שדור המבול נענש משום שסידרו נישואין בין שני זכרים ובין שתי נקבות.

אימוץ בזוגות חד מיניים:

¹¹ ויקרא י"ח, כ"ב.

¹² ויקרא כ', י"ג.

¹³ ויקרא י"ח, י"ג.

מפאת העובדה שאין קיום תא משפחתי לזוגות חד מיניים על פי התורה, אין קיום של אימוץ ילדים לזוגות אלו.

המשפט הישראלי:

נושא החקיקה:

במשפט הישראלי התפתח נושא האימוץ בחקיקה ב-3 שלבים:

השלב הראשון שחל בין השנים 1948 ל-1960 בהן החוק המרכזי היה "דברי המלך במועצה על ארץ ישראל".

השלב השני שחל בין השנים 1960 ל-1981 בהן החוק המרכזי היה "חוק אימוץ התש"ך-1960".

השלב השלישי שחל בין השנים 1981 ובו ממשיכים לדון עד כיום בהן החוק המרכזי היה "חוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981".

קבלת אפוטרופסות:

מקום המדינה ועד 1960 החוק המרכזי בנושא אימוץ היה פקודת "דברי המלך במועצה על ארץ ישראל 1922-1947". חוק זה קבע כי השיפוט בענייני המצב האישי יהיה בסמכות בית דין דתי, החוק הגדיר את העניינים העוסקים במצב האישי כתביעות בנושאי נישואין, גירושין, מזונות, כלכלה, אפוטרופסות, כשרות יוחסין של קטינים ואימוץ. לפי כך, נושא האימוץ נשפט על ידי ההלכה של כל דת, וליהדות בבית הדין הדתי היהודי על פי ההלכה.¹⁴

בשנת 1960 חוקקה הכנסת את "חוק האימוץ התש"ך-1960" ובו הגדירה מחרש את נושא האימוץ בישראל וביטלה את הסמכות הבלעדית של בתי הדין הדתיים לעסוק בנושא זה.¹⁵ החוק הסמיך את בית המשפט המחוזי לדון בנושא, אך במידה וההורים המאמצים או המאומץ ירצו ויסכימו שהשיפוט יועבר לבית דין דתי, יהיה ניתן לעשות זאת.¹⁶

חוק זה קבע לראשונה כי צו האימוץ ינתן אם נוכח בית המשפט שהאימוץ יהיה לטובת המאומץ.¹⁷ בכך הגדיר החוק לראשונה את העיקרון המנחה בדיני אימוץ עד היום עקרון טובת הילד.¹⁸ חוק זה קבע את התנאים לאימוץ לרבות כשירות המאמצים וכשירות המאומץ, הבדלי הגיל המותרים על מנת לאמץ, והחובה כי האימוץ יעשה בין בני אותה דת.¹⁹ תנאים אלו כמובן יהיו גמישים בהתאם לטובת

¹⁴ ס(1) 51 לדברי המלך במועצה על ארץ ישראל 1922-1947 ללא ביטול המילה "ואימוצם"

¹⁵ ס 34 לחוק האימוץ התש"ך 1960

¹⁶ ס 23-24 לחוק האימוץ התש"ך 1960

¹⁷ ס 1 לחוק האימוץ התש"ך 1960

¹⁸ ס(2) 1 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א 1981

¹⁹ ס(5) 2 לחוק האימוץ התש"ך 1960

הילד²⁰ בנוסף, הגדיר החוק את הפרוצדורה הנדרשת של מנת לאמץ, צו האימוץ, ואת התנאים הנדרשים להוצאת צו שכזה. צו האימוץ ינתן לאחר תקופה של שישה חודשים של המיועדים לאמץ ושל המיועד להיות מאומץ, לאחר שבית המשפט בירר כי המאומץ רוצה באימוץ, וקיבל בית המשפט את הסכמת ההורים הביולוגים לאמץ, כל זאת קביל בתנאי שלא הושגה בדרך פסולה.²¹ במידה ולא נתנה הסכמת ההורים הביולוגים לאמץ, רשאי יהיה בית המשפט לתת צו אימוץ אם הוכח כי ההורה הפקיר את המאומץ ונמנע מלמלא חובותיו כלפיו, אם לא מסוגל ההורה להביע הסכמתו או סירובו בא מתוך מניעים שאינם מוסריים או חוקיים.²² החוק מגדיר את מי שמאמץ ומקבל תמורה וזאת ללא אישור בית המשפט עובר עבירה פלילית, ודינו מאסר של שלוש שנים.²³ מושג נוסף המוגדר לראשונה בחוק הוא "פנקס האימוצים" אשר משמעותו פנקס בו רשומים כל צווי האימוץ שניתנו או בוטלו על ידי בתי המשפט או בתי הדין הדתיים בישראל ויהיו תחת סמכותו של משרד המשפטים. לאחר גיל 18, רשאי המאומץ לעיין בו ובכך לגלות את תולדות משפחתו הביולוגית, וכן לכך רשאים גם היועץ המשפטי לממשלה ורושם נישואין לצורך מילוי תפקידם הרשמי.²⁴ כמו כן מגדיר את התוצאות האימוץ כך: האימוץ יוצר בין המאמץ לבין המאומץ אותן חובות והזכויות הקיימות בין הורים לילדיהם: הוא מפסיק את החובות והזכויות שבין המאומץ לבין הוריו הביולוגים ושאר קרוביו הסמכויות הנתונות ביחס אליו.

1. רשאי בית המשפט לצמצם בצו האימוץ את התוצאות האמורות.
  2. האימוץ אינו פוגע בדיני האיסור והיתר לענייני נישואין וגירושין.²⁵
- כלומר החוק מגדיר את האימוץ כפעולה המנתקת בידה מסויימת את הקשר בין הילד להוריו הביולוגים ובונה קשר משפטי חלופי בין הילד להורים המאמצים, היתה לקשר הטבעי הקיים בין הורים ביולוגים לילדיהם.
- בשנת 1981 חוקק " חוק אימוץ ילדים התשמ"א -1981" אשר ביטל את החוק שקדם לו.²⁶ מרבית הסעיפים שנחקקו בחוק הקודם נחקקו בחוק הזה, אך חוק זה הורחב בצורה משמעותית. בין השינויים המרכזיים בין שני החוקים הינם בסוגיית האימוץ הבין לאומי בחוק החדש, הטלת סמכות הדיון על בית המשפט לענייני משפחה שהוקם ב1995 והרחבת הפרוצדורה הנדרשת לתהליך זה, כפי שיפורט בהמשך. בנוסף, בחוק הנוכחי קיבל עיקרון "טובת הילד" חיזוק בכך

²⁰ ס 22 לחוק האימוץ התש"ך 1960

²¹ ס(10) 6 לחוק האימוץ התש"ך 1960

²² ס 11 לחוק האימוץ התש"ך 1960

²³ ס 29 לחוק האימוץ התש"ך 1960

²⁴ ס 26-27 לחוק האימוץ התש"ך 1960

²⁵ ס 13 לחוק האימוץ התש"ך 1960

²⁶ ס 13 לחוק האימוץ התש"ך 1960

שזכה לסעיף מפרט על משמעותו: "זכויות הילד, צרכיו והאינטרסים שלו, לרבות זכותו ליציבות ובכלל זה צמצום העברתו ככל הניתן בין מסגרות או בין משפחות: ככל שהמאומץ מסוגל להבין בדבר, יובא בחשבון גם רצונו ודעתו לגבי אותו עניין".²⁷

החוק מגדיר שתי דרכים להוצאת צו אימוץ, אך גם מאפשר במקרים נדירים למסור ילד לאימוץ כאשר העניין מוצדק כדי להבטיח את טובת הילד בלי דרכים אלו וזאת באישור בית משפט.²⁸ הדרך האחת היא על ידי הסכמתו של ההורה. מדובר בהסכמה מדעת שניתנה לאחר שהובא מידע להורה אודות האימוץ והשלכותיו, וזאת לאחר שבוע מלידת הילד, אלא אם כן אישר בית המשפט כי המתנה של שבוע תסכן את הילד או את ההורה. העובד הסוציאלי מחוייב להסביר להורה כי ישנן אפשרויות חלופיות לאימוץ, להסביר את משמעות האימוץ לרבות המשמעות הרגשית שלה, להסביר ולפרט את התהליך. כמו כן, יש להביא לידיעתו את ההשלכה המשפטית של הליך האימוץ לרבות הפסקת החובות והזכויות בין ההורה לילד, משמעות ההסכמה כהעברת הזכויות והחובות הללו, הנסיבות בהן הוא יוכל לבטל את הסכמתו וכן זכות הילד המאומץ לעיין בפנקס האימוצים בהגיעו לגיל שמונה עשרה. בנוסף, תובא לידיעתו כי הוא יכול להתייעץ ולהביא מלווה לחתימה ואת האפשרות להשאיר מכתב או מתנה לילדו. העובד הסוציאלי צריך להסביר להורה את חשיבות מתן הפרטים אודות ההורה השני לשם קבלת עמדתו בנושא לשם טובת הילד, במידה וההורה לא ירצה למסור תינתן לו האפשרות לתת את הפרטים ויעשה בהם שימוש רק לצורך מטרה רפואית או אילן יוחסין.²⁹ הורה שהוא קטין לא צריך את אישור הוריו או האפוטרופוסים שלו לשם הסכמה, אך אם הוא מתחת לגיל 16 הסכמתו תינתן מול עובד סוציאלי ושופט אלא אם הדבר עלול לסכן אותו ואז בית המשפט יאשר את ההסכמה שניתנה תוך 48 שעות.³⁰ ההסכמה צריכה להימסר בפני שופט, דיין, משפטן או עובד סוציאלי וזאת בכתב ההסכמה המנוסח על ידי שר הרווחה. הדבר יעשה כאמור לאחר שיוסברו כל ההשלכות ויצהיר כי עשה זאת בחופשיות ומרצון. על ההסכמה יחתמו גם העובד הסוציאלי והשופט או הדיין.³¹ ניתן לבטל את ההסכמה אם מגלים שהיא נתנה באמצעים פסולים או מסיבה שבית המשפט ראה לנכון לאפשר להורה לצאת מהסכמתו,

²⁷ ס 1 ב לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981

²⁸ ס 12 (ג) לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981

²⁹ ס 8, 8 א, 9ג, לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981

³⁰ ס 9 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981

³¹ ס 9 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981

כל עוד הביטול נעשה תוך 60 יום מהעברת הילד.³² יש לשים לב כי החוק מבקש להתחשב בהורי ההורים אם הם נפטרו וחסרה הסכמתם.³³

פרט להסכמת ההורה, אם מלאו לילד המיועד לאימוץ 9 שנים או שהוא מבין דבר, בית המשפט יצטרך לראות כי הילד רוצה שהמאמץ יאמץ, אך הוא יכול לתת צו אימוץ גם כשלא במידה ומתקיימים שלושת התנאים הבאים: הילד לא יודע שאין זה הורהו, הסימנים מעידים שהוא רוצה בהמשך הקשר וטובת הילד דורשת שלא לגלות לו על האימוץ.³⁴

הדרך השנייה היא הכרזת ילד כבר אימוץ. במידה ואין הסכמת ההורה, בית המשפט רשאי להשתמש לבקשת היועץ המשפטי לממשלה להכריז על ילד כבר אימוץ בהתקיים התנאים המוגדרים בחוק לרבות חוסר האפשרות לגלות מי ההורה, ההורה לא יהיה מסוגל גם בעתיד לטפל בילד, הוא מסרב מסיבה בלתי חוקית או בלתי מוסרית להסכים, אפוטרופסות נשללה ממנו או שהוא פול דין או מת,

או אי קיום הקשר ההורי בצורה מלאה או חלקית במשך שישה חודשים.³⁵ לאחר שהוגשה הסכמת ההורה לבית המשפט, או לחלופין הוכרז הילד כבר אימוץ, ידרש בית המשפט לקבל תסקיר של העובד הסוציאלי, ורק לאחר מכן יוכל להוציא בית המשפט צו אימוץ.³⁶

דבר נוסף אותו מחדש החוק הוא צו הביניים, המאפשר לבית המשפט להעמיד את המאומץ ברשות המאמץ עד להחלטה בעניין האימוץ לתקופה שלא תעלה על שנתיים. בית המשפט יגדיר את החובות והזכויות של הילד עם הוריו והוריו המאמצים בתקופה זו.³⁷

בנוסף, החוק מגדיר מעשים מסויימים הפוגעים באימוץ כפלילים לרבות אימוץ שלא כחוק, מתן או קבלת תמורה כלכלית עבור האימוץ, וכן איסור הגילוי והפרסום של הפרטים פרט לכאשר נעשה על ידי המאמץ והמאומץ ובהסכמת למען טובת הילד.³⁸

³² ס 10 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981
³³ ס 11 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981
³⁴ ס 7 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981
³⁵ ס 13 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981
³⁶ ס 22 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981
³⁷ ס 18 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981
³⁸ ס 34, 32 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981

ירושה לילד מאומץ:

כאשר אדם נפטר ואין ירושה המסדירה את אופן חלוקת הנכסים שלו לאחר מותו, זכאים לרשת אותו על פי חוק זוגתו וילדיו בחלקים שווים. במידה ואין ירשו אותו קרובי הדם שלו, בסדר הזה: נכדים, הורים, אחים ביולוגיים. בחוק הירושות לא ניתן יחס לירושה לילד מאומץ, מכך נוצר מצב הילד המאומץ יורש בברירת מחדל גם את ההורים הביולוגיים שלו וגם את הוריו המאמצים, אולם הוא אינו יורש את קרובי המשפחה של ההורים המאמצים. לפי תיקון 13 לחוק הירושות בוטלה ההבחנה בין ילדים מאומצים לילדים ביולוגיים בכל הנוגע לתחום דיני הירושה. בו כעת נאמר: א. המאומץ וצאצאיו יירשו את עזבונו של קרובי המאמץ כאילו היו יורשים ביולוגיים - למשל המאומץ יוכל לרשת את ילדיו האחרים של המאמץ כאילו היו האחים שלו. המאומץ יוכל לרשת את הסב והסבתא ואפילו דודים וכן הלאה.³⁹

ב. קרובי המאמץ יירשו את עזבונו של המאומץ כאילו היו יורשים ביולוגיים: למשל ילדיו של ההורה המאמץ יירשו את המאומץ כמו אחים ביולוגיים. יש לזכור, כי למרות האימוץ, המאומץ ממשיך לרשת את הוריו הביולוגיים ואת שאר קרובי משפחתו הביולוגית המקורית כמו כל ילד⁴⁰.

התוצאה היא, שאכן לצרכי ירושה הושווה מעמדם של מאמצים ומאומצים למעמדם של הורים וילדים. אבל תוצאה מתבקשת אחרת היא, שאם יש מאומץ במשפחה ויש למשל סב או בן של ההורים המאמצים (שאין לו, לבן, ילדים משלו) שאינו מעוניין שהמאומץ יירש אותו, חובה עליו לערוך צוואה מתאימה.

³⁹ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 16 (א).
⁴⁰ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 16 (ב), (ג).

אימוץ זוגות חד מיניים:

פסק-הדין הראשון ברנר-קדיש⁴¹ היה פסק דין הראשון בישראל בשנת 2000 אשר התיר את הרסן בנושא האימוץ בקרב משפחות חד-מיניות. העותרות הן שתי נשים, אזרחיות ישראליות המנהלות את חייהן בארצות-הברית, שם אחת מהן הביאה לעולם ילד מתרומת זרע, אשר אומץ על-ידי זוגתה בהסכמתה לאחר חצי שנה. כאשר שבו העותרות לישראל לשנתיים הן הגיעו עם צו האימוץ האמריקני ותעודת הלידה למשרד הפנים בבקשה לרשום את האם המאמצת בתור אם שניה לילד. פקיד הרישום סירב בטענה ששני הורים מאותו המין אינו הגיוני מבחינה ביולוגית, ולכן "אי נכונות הרישום גלויה לעין". העותרות עתרו כנגד החלטה זו וטענו כי התבצעה משיקולים זרים של אי הכרה במשפחה חד-מינית. לא קשה להבחין בכך כי פסק-הדין לא דן כלל בשאלת חוקיותה של משפחה זו, אלא בשאלת סמכותו של פקיד הרישום לא לאשר בקשה זו. בית-המשפט עשה שימוש נרחב בהלכת פונק-שלוזינגר.⁴² והעתירה התקבלה ברוב דעות של 79 בית-המשפט עשה שימוש נרחב בהלכת פונק-שלוזינגר השופטות דורנר ובייניש-מתוקף דיני המשפט הבינלאומי הפרטי הדורש הכרה במעמד האישי של אנשים ממדינות שונות. ניתן לומר כי הדיון שצריך היה לסוב הוא בשאלה האם צו אימוץ מקליפורניה סותר תקנת ציבור ישראלית ולכן אין לקבלו, ומובאות בפסק-הדין דוגמאות למקרים בהם נסתרה תקנת ציבור אך עדיין נאכף המצב המשפטי הזר.⁴³ השופטת דורנר פותרת בעיה זו באומרה "הרישום... אינו משקף את ההיבט הביולוגי אלא את ההיבט המשפטי" ואף מוצאת לכך לגיטימציה בסעיף 16 לחוק האימוץ⁴⁴ המדבר על אימוץ פתוח בו גם ההורה הביולוגי וגם ההורה המאמץ בקשר עם הילד ושניהם כתובים כהורים במרשם האוכלוסין. אפילו שלא נערך בפסק-הדין דיון בהכרה של זוגיות חד-מינית, עדיין ניתן לומר שמדובר בצעד לכיוון הכרה, לפחות חלקית בזוגיות זו.⁴⁵ בשנת 2001 נאלץ להתמודד בית המשפט עם עתירתן של בנות הזוג של ירוס-חקק אשר רצו לאמץ כל אחת את ילדיה של השניה שהביאו מתרומות זרע.⁴⁶ העותרות חיות יחד מ-1989, מנהלות משק בית משותף, אשר הביאו מתרומת זרע אנונימיות 3 ילדים. הזוג חתם על הסכם לחיים משותפים המסדיר את כל העניינים הכלכליים

⁴¹ עניין ברנר-קדיש, 2000.

⁴² בג"ץ 143/63 הנריט אנה קטרינה פונק שלזינגר נ' שר-הפנים, פ"ד י"ז (1) 225 (1962): זהו פסק-דין משנת 1962 בה סירב פקיד רישום לאשר נישואים אזרחיים בין יהודי ונוצרית שנערכו בקפריסין. העתירה התקבלה והשניים נרשמו כנשואים במדינת ישראל.

⁴³ חנן גולדשמידט "תעודת הזהות המפוספסת של משפחת 'ישראל' - השלכות משפטיות של הפסיקה בנוגע לאימוץ על די זוג חד מיני" המשפט ז' 228,217 (תשס"ב).

⁴⁴ ס 16 לחוק אימוץ ילדים התשמ"א-1981.

⁴⁵ תעודת הזהות המפוספסת, עמ' 232.

⁴⁶ עניין ירוס חקק, 2005.

שלהן ושל ילדיהן. כאשר פנו ב-1997 לבית-המשפט לענייני משפחה ברמת-גן נדחתה בקשתן על הסף על-ידי היועמ"ש בטענה שחוק האימוץ לא מאפשר זאת, והציע להן להתמנות כל אחת כאפוטרופוס נוספת לילדים, אך בנות-הזוג התעקשו על האימוץ. לאחר ערעור לבית המשפט העליון, בהרכב מלא של תשעה שופטים נבחן המקרה לפרטיו, תוך שימת דגש על עקרון טובת הילד.⁴⁷ שם פסלו השופטים את האימוץ. מפאת העובדה כי אין סעיף לכך בחוק האימוץ. מסיבה זו בנות-הזוג בחרו בנתיב של "מאמץ יחיד" מתוקף סעיף 3 (2) לחוק, בצירוף עם סעיף 25 אשר מרשה לסטות מתוכן הסעיף אם הדבר "לטובת המאמץ" וב"נסיבות מיוחדות", ולא מתוקף סעיף 3 (1) אשר יצריך בהן הכרה כבנות זוג.⁴⁸

כיום יש התחשבות לכל מקרה לגופו תוך התייחסות לטובת הילד בעניין האימוץ של זוגות חד מיניים.

---

⁴⁷ ס' 25 לחוק האימוץ.
⁴⁸ אמא יש רק אחת? עמ' 97.

השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי:

מבחינת המשפט העברי, קיימות סוגיית ילדים אשר גדלו אצל הורים שאינם הוריהם הטבעיים ויש התחשבות מצד התורה לנושא זה ותמיכה בו וכיצד ניתן למנות אפוטרופוס על ידי אביו של הילד המאומץ, על ידי בית הדין או על ידי מינוי אפוטרופוס על ידי בית הדין. בנוסף אי קיומו של הקשר בין המאמץ למאומץ כבן להורה ולכן פוסק פה אחד כי אין המאומץ יורש את אביו בהיעדר כל קשר משפחתי אמיתי ביניהם ולכן, אם התחייב המאמץ לפרנס את ילדו המאומץ, אין הדבר מקנה לילד זכות וחלק בירושה. קל וחומר שאין המאמץ יורש את המאומץ וקרוביו, ואין המאומץ יורש את המאמץ וקרוביו. בנוסף האיסור בתורה לגביי קיום של תא משפחתי של זוגות חד מיניים המשפיע על אי קיום אימוץ בין זוגות אלו.

לעומת המשפט העברי במשפט הישראלי, נושא האימוץ נשפט על ידי ההלכה של כל דת בסמכות בית דין דתי. ומינוי אפוטרופוס רק על ידי "קרוב" או היועץ המשפטי לממשלה היכולים למנות את המאמצת כאפוטרופוס של הילד המאומץ על פי שני המשפטים, ברגע שהוחלט על ידי בית דין או על ידי בית משפט כי המאמצים המיועדים נמנים לאפוטרופוס של המאומץ- הסמכויות, הזכויות והחובות כלפיו, כולן מוטלות עליהם. וחובות האפוטרופוס בנוגע לענייני הירושה החלות לגבי המאומץ בשונה במשפט העברי המאומץ וצאצאיו יירשו את עיזבונם של קרובי המאמץ כאילו הם יורשים ביולוגיים. וכך שקרובי המאמץ יירשו את עזבונו של המאומץ כאילו היו יורשים ביולוגיים.

בנוסף לעומת המשפט העברי המשפט הישראלי לא שולל את קיום תא משפחתי הבנויי בעזרת זוגות חד מיניים ואינו שולל אימוץ במדינות זרות ושפיטה לכל מקרה לגופו.

פרק רביעי:

סיכום:

בעבודה זו חקרתי את נושא האימוץ והאומנה הן במשפט העברי והן במשפט הישראלי. טרם כתיבת העבודה הידע שלי בנוגע לנושא האימוץ היה מועט. במהלך העבודה זכיתי להיחשף לנושא האימוץ, לחקור אותו יותר ולהבין עליו יותר, תוך חשיפה למקורות מידע שלא ידעתי שקיימים. נהייתי מתהליך המחקר והחכמתי ממנו בצורה רבה. היחשפות לכך במחקר גרמה לי לרצות ולהמשיך לעקוב התפתחות הנושא הסוער שבעת מצויי בכותרות ועליו אמשיך לחקור בשביל למצוא תשובות ליתר השאלות שעולות כיום לאנשים. ככל שהעמקתי יותר ויותר בנושא ולמדתי עליו יותר ויותר כך התעניינתי בו יותר, ובשל כך נהנהתי לכתוב עליו.

המסקנה הברורה שעולה מן העבודה ומהחומרים השונים שהוצגו בה היא שעולם המשפט בחר להשאיר לשיקול דעתו של בית המשפט את עניין האימוץ, על מנת לשפוט כל מקרה לגופו ועל מנת לתת לעיקרון "טובת הילד" את החשיבות הגדולה והראויה לו.

נוסף על כך, גיליתי כי המשפט הישראלי רואה בתהליך האימוץ כמשהו שהופך את המאומץ לבן משפחה של המשפחה המאמצת לכל דבר, באופן מוחלט! לעומת המשפט העברי שבו נשמר גבול בין הילד המאומץ למשפחתו המאמצת בדברים שונים.

בביליוגרפיה:

מקורות ישראליים:

חקיקה:

- דברי המלך במועצה על ארץ ישראל, 1922-1947.
- חוק אימוץ התש"ך, 1960.
- חוק אימוץ ילדים, תשמ"א-1981.
- חוק הירושה, תשכ"ה-1965.

פסיקה:

- ע"א 10280/01 ירוס- חקק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נט (5) 64 (2005).
- ע"א 1779/99 ברנר קדיש נ' שר הפנים, פ"ד נד (2) 368 (2000).

מאמרים:

- עומרי גולדשטיין, ורד שפילמן "אמא יש רק אחת?"- בעקבות ע"א 10280/01 ירוס-חקק נ' היועץ המשפטי לממשלה" הארת דין ב92 (תשס"ה).
- חנן גולדשמידט "תעודת הזהות המפוספסת של משפחת ישראלי- השלכות משפטיות של הפסיקה בנוגע לאימוץ על ידי זוג חד מיני" המשפט ז 217 (תשס"ב).
- בג"ץ 143/63 הנריט אנה קטרינה פונק שלזינגר נ' שר-הפנים, פ"ד י"ז (1) 225 (1962).

משפט עברי:

ספרות פסיקה:

- שמות ב, ה-ו.
- דברי הימים א, ד, י"ט.
- ויקרא י"ח- כ.
- אגרות הקודש.
- יורה דעה.
- רמב"ם- משנה תורה.
- ר' יוסף קארו- שולחן ערוך.

ספרות שו"ת:

- הרצוג שו"ת.
- שו"ת השבט ביהודה.

בביליוגרפיה:

מקורות אמוראים:

○ בבלי, מגילה י"ג, ע"א.